

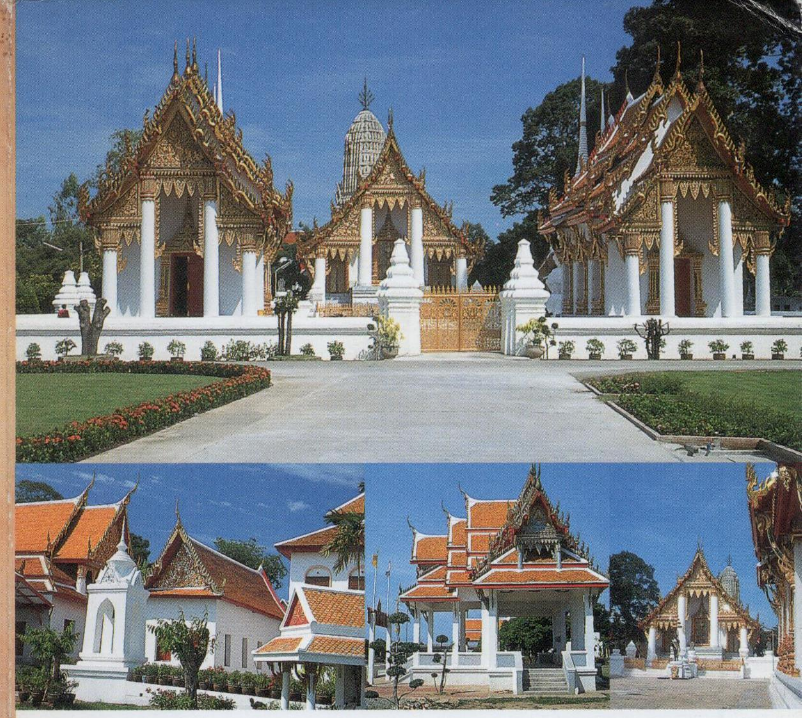

วัดกษัตราธิราชวรวิหาร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โทร: (035) 241-205, (01)991-8445

วัดกษัตราธิราชวรวิหาร

วัดกษัตราธิราชวรวิหารเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยาเป็นวัดโบราณ ปรากฏหลักฐานมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อ " วัดกระษัตรา" โดยความหมายของชื่อวัดสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นวัดของพระมหากษัตริย์ในตำบลที่ตั้งป้อมจำปาพล นอกพระนครฝั่งตะวันตก ส่วนด้านหลังวัดมีทุ่งกว้างเรียกว่า "ทุ่งประเชต" ซึ่งเป็นที่ตั้งกองทัพพม่าในการเข้าโจมตีกรุงศรีอยุธยาหลายครั้ง ก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2310 นั้น วัดกษัตราธิราชเป็นบริเวณที่กองทัพพม่าใช้เป็นสถานที่ตั้งมั่นในการเข้าตีพระนคร ภายหลังวัดถูกทำลายลงไปมากและทิ้งร้างไปในที่สุด

เมื่อสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีแห่งราชวงศ์จักรีแล้ว ในสมัยรัชกาลที่ 1 สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ (ทองอิน) กรมพระราชวังบวรสถานภิมุข ซึ่งเป็นพระเจ้าหลานเธอในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ คงจะได้ทันทอดพระเนตรเห็นวัดกษัตราธิราช วัดสำคัญในสมัยนั้นถูกทำลายจนทิ้งร้างไป จึงโปรดให้บูรณะโดยเริ่มบูรณะพร้อมกับวัดในกรุงเทพมหานคร เช่น วัดบพิตรภิมุข และวัดธรรมารามในอยุธยาด้วย ทำให้วัดกษัตราธิราชวรวิหารกลับมาเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาตั้งแต่นั้นมา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอิศรานุรักษ์ (เกศ) ต้นราชสกุล อิศรางกูร ทรงมีศรัทธาปฏิสังขรณ์พระอารามตั้งแต่พระอุโบสถ ตลอดจนเสนาสนะทั้งปวงเรื่อยมา

แผนผังวัดกษัตราธิราชวรวิหาร

1. พระปรางค์ ประธานของวัด เป็นปรางค์ขนาดเล็กบนฐานเตี้ยๆ ซุ้มเรือนธาตุก่อยื่นออกมาเพียงเล็กน้อย ภายในซุ้มประดับด้วยปูนปั้นนูนสูงรูปเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ส่วนยอดประดับด้วยกลีบขนุน 7 ชั้นไม่มีลวดลาย เป็นพระปรางค์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย

2. พระอุโบสถ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระปรางค์ เป็นอาคารที่สร้างเลียนแบบสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยารูปแบบคล้ายวัดหน้าพระเมรุคือ เป็นหลังคาซ้อน 2 ชั้น มุงด้วยกระเบื้องกระบูดินเผา ไม่มีหน้าต่าง ผนังเจาะเป็นช่องระบายอากาศแทน ภายในห้องปูหินอ่อนที่เหลือมาจากการก่อสร้างวัดเบญจมบพิตรกรุงเทพมหานคร มีซุ้มบุษบก เหนือประตูกลางที่มุขเด็ดด้านหลังก่อเป็นซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปปางป่าเลไลย์ ด้านหน้ามีศาลา 2 หลังและเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง 4 องค์ และมีสระน้ำโบราณรูปสี่เหลี่ยมมุมมน ขนาด 28 x 35 เมตรอยู่ทางทิศใต้

3. วิหารคู่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกหน้าพระอุโบสถ หลังคาซ้อน 3 ชั้น มุงกระเบื้องดินเผาแบบเดียวกับพระอุโบสถวิหารหลังทางทิศเหนือหน้าบันจำหลักรูปพระนารายณ์ทรงครุฑประกอบลายก้านขด ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางห้ามญาติ ปางถวายเนตร และพระพุทธบาทจำลอง วิหารทิศใต้หน้าบันจำหลักภาพภูริทัตชาดกภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย ปางสมาธิ พระศรีอริยะเมตตรัย รูปจำลองสมเด็จพระนพรัตน์ และอดีตเจ้าอาวาส คือ หลวงปู่ทรง, หลวงปู่มาก, หลวงปู่เทียม

4. วิหารน้อย ตั้งอยู่นอกมุมกำแพงแก้วขนาบข้างทิศเหนือ-ใต้ด้านหลังพระอุโบสถ ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำวิหาร

5 ศาลาการเปรียญ เป็นอาคาร 7 ห้อง เสาไม้สัก 16 ต้น หลังคามุงกระเบื้องเคลือบดินเผา หน้าบันเป็นมุขประเจิดประดับลายดอกพุดตาน ภายในประดิษฐานธรรมาสน์บุษบก ปูพื้นด้วยไม้สัก ผนังเขียนภาพพุทธประวัติทศชาติชาดก

วัดกษัตราธิราชวรวิหาร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ถ่ายแบบมาจากภาพจิตกรรมวัดเชิงท่าพระนครศรีอยุธยา โดยช่างในสมัยรัชกาลที่ 5 และมีศาลาสกัดเหนือใต้ก่ออิฐถือปูนเขียนลายปิดทองล่องชาด

6 ศาลาตรีมุข ก่อเป็นตึกชั้นเดียวไม่มีผนัง หน้าบันทั้งสามด้านเป็นมุขประเจิดจำหลักพระราชลัญจกรในรัชกาลที่ 5

7. หอสวดมนต์ ปัจจุบันใช้เป็นห้องสมุด

8. ตำหนักอุไรพงศ์ เป็นตำหนักเครื่องไม้ขนาด 5 ห้องหลังคามุงกระเบื้องดินเผา เดิมเป็นตำหนักของพระองค์เจ้าอุไร ประทานมาปลูกเป็นกุฏิเจ้าอาวาส ที่ผนังคอสองมีภาพจิตรกรรมรูปเทพชุมนุม

9. หอไตร หน้าบันประดับลายปูนปั้น ผนังภายในมีภาพจิตรกรรมรูปเทพชุมนุมและลายพุ่มข้าวบิณฑ์เขียนสี

10. กุฏิเจ้าอาวาส เป็นตึก 2 ชั้นแบบตะวันตก ที่สำคัญคือหน้าต่างบานลูกฟักแบบฝรั่งเศสที่ยาวจรดพื้น เพดานประดับด้วยเครื่องกระเบื้องพระยากลาโหมราชเสนาสร้างถวาย

11. ศาลาท่าน้ำ เป็นศาลาริมแม่น้ำเจ้าพระยาจำนวน 3 หลัง หลังกลางเป็นแบบตรีมุข หน้าบันจำหลักพระราชลัญจกร มหามงกุฎในรัชกาลที่ 4 เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเคยเสด็จมาประทับแรม เมื่อครั้งทรงผนวช

จิตรกรรมฝาผนัง

ลักษณะเป็นจิตรกรรมสีฝุ่นบนรองพื้นอย่างโบราณเขียนสีแบบพหุรงค์ ซึ่งเขียนไว้ใน 2 แห่งดังนี้

1. ***ตำหนักอุไรพงศ์*** เป็นรูปแบบจิตรกรรมสมัยอยุธยาบนพื้นไม้ เขียนเรื่องราวเทพชุมนุม ปัจจุบันมีสภาพชำรุดทรุดโทรม หลายภาพเลือนลางไม่สามารถอ่านได้
2. ***ศาลาการเปรียญ*** เป็นจิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เขียนเรื่องราวพุทธประวัติและทศชาติชาดก มีคุณค่าด้านศิลปะวัฒนธรรมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในภาพงานประเพณีที่สำคัญ และงานมหรสพต่างๆ ที่มีมาในสมัยโบราณ อีกทั้งยังมีภาพที่แสดงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมแบบไทยเดิมให้ได้ศึกษาเรื่อยมาจนถึงช่วงที่ไทยเริ่มรับอิทธิพลแบบตะวันตก ภาพจิตรกรรมในศาลาการเปรียญแบ่งได้เป็น 2 ช่วง

2.1 ***ผนังคอสอง*** ช่องระหว่างขอบบนประตูและหน้าต่างถึงฝ้าเพดานเขียนเรื่องพุทธประวัติ

2.2 ***ผนังระหว่างช่องประตูหน้าต่าง*** เขียนเรื่องทศชาติชาดก และพุทธประวัติ

รายนามเจ้าอาวาสและประวัติการบูรณะ

1. **หลวงพ่อฉิม**
2. **พระอุปัชฌาย์สน**
3. **พระอุปัชฌาย์มี อินฺทโชติ** สร้างศาลาการเปรียญโดยถ่ายแบบมาจากวัดเชิงท่า แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2422
4. **พระครูวินยานุวัติคุณ** (ทรง) ซ่อมบูรณะ พระอุโบสถ และ ก่อสร้างพระวิหารหน้าพระอุโบสถขึ้น 2 หลัง เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ศาลาตรีมุขหน้าศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ หอไตร หอระฆัง ศาลาท่าน้ำหน้าวัด นอกจากนี้ยังได้รับประทานตำหนักเครื่องไม้จากกรมหมื่นอดุลยลักษณสมบัติ (พระองค์เจ้าชายอุไร) มาปรุงเป็นกุฏิเจ้าอาวาส พร้อมกับขยายกำแพงแก้วพระอุโบสถ และซุ้มประตูด้านหน้าด้วย นับเป็นช่วงที่วัดมีการก่อสร้างเสนาสนะมากที่สุด
5. **พระครูวินยานุวัติคุณ** (มาก)
6. **พระมหาสิน** ซ่อมศาลาการเปรียญ และถาวรวัตถุอื่นๆ
7. **พระครูไพจิตรวิหารการ** (บัว) ซ่อมหลังคาพระอุโบสถ ศาลาตรีมุข
8. **พระครูพิพิธวิหารการ สิริปัญฺโญ** (เทียม) เป็นช่วงที่วัดมีความเจริญก้าวหน้ามาก ได้ดำเนินการบูรณะครั้งใหญ่ สร้างถาวรวัตถุต่างๆ เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ใช้สอยของวัด แต่ก็ยังคงรักษาสภาพอาคารที่มีอยู่เดิม ตามเจตนารมณ์ของเจ้าอาวาสองค์ก่อนไว้
9. **พระครูพิพิธวิหารการ ฐิตปญฺโญ** (สำรวย)
10. **พระครูวิสุทธิธรรมมากร ฐานิสฺสโร** (สุชาติ) เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

ประวัติหลวงปู่เทียม

พระวิสุทธาจารเถร นามเดิมชื่อ เทียม หาเรือนศรี เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ 10 ธันวาคม 2447 ขึ้น 3 ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะโรง ณ ตำบล บ้านป้อม หมู่ 7 อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรของนายสุ่น และนางเลียบ อาชีพทำนา เริ่มต้นการศึกษาภาษาไทยกับพระภิกษุมอญ และอาจารย์ปิ่นที่วัดกษัตรา รวมทั้งเรียนวิชาช่าง การเขียนและการแกะสลัก ต่อมาได้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์อาจารย์จันทร์เพื่อเรียนภาษาขอม อายุ 15 ปี จึงได้ลาไปช่วยบิดาทำนา แต่ด้วยเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้จึงได้เรียนวิชาต่างๆ มากมาย โดยเริ่มเรียนวิชาไสยศาสตร์แบบลงผง ลงยันต์กับลุงชื่ออาจารย์ทรัพย์เรียนวิชาธาตุกสิณกับนายเงิน วิชาประดับตกแต่งก่อสร้าง กับนายชมและนายเชย วิชากระบี่กระบองกับบิดา การเป่าปี่ชวากับพี่ชาย จนสามารถออกแสดงตามงานพิธีต่างๆ ควบคู่กับการรับจ้างเป็นช่างไม้ นอกจากนี้ยังได้หัดแกะหนังใหญ่และแสดงด้วย

ต่อมาเมื่ออายุครบถึงอุปสมบท พระครูวินยานุวัติคุณ เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราช เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับฉายาว่า "สิริปัญฺโญ" ได้ศึกษาภาคปฏิบัติเรียนกรรมฐานกับหลวงพ่อสี วัดสนามชัย อาจารย์จาบวัดโบสถ์ อำเภอมหาราชแล้วกลับมาศึกษากับอาจารย์เหม็ง วัดประดู่ทรงธรรม จนถึงพรรษาที่ 9 จึงได้กลับมาอยู่ที่วัดกษัตราธิราช เมื่อตำแหน่งเจ้าอาวาสว่างลงในช่วงปี พ.ศ.2487 ขณะนั้นมีสมณศักดิ์เป็นพระใบฎีกา จึงได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัด ปกครองและสร้างความเจริญแก่วัดจวบจนสิ้นอายุขัย เมื่อวันที่ 20 เดือนธันวาคม 2522 อายุ 75 ปี 55 พรรษา